

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА РОЗВИТКУ ЕКСТРИМАЛЬНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

Україна зі своїм ресурсним потенціалом є країною майже безмежних можливостей для організації активного й екстремального відпочинку. Екстремальні розваги – це нова конкурентна перевага для будь-якого туристичного місця або маршруту. В Україні є багато варіантів для розвитку таких напрямків, однак на сьогодні вони знаходяться, переважно, в стані перспективних розробок.

Обираючи місце для відпочинку, туристи замислюються не тільки про певні визначні місця, побутові зручності, а і про те, чим можна буде зайнятися у вільний час, які пропонуються розваги. Якщо є можливість вибору (особливо для людей молодших вікових груп), то до уваги беруться не лише особливості клімату, наявність цікавих для огляду об'єктів, але й можливості для активних форм відпочинку [20, с. 6].

Те, що можна б назвати первістками туристичного бізнесу, з'явилося в Польщі ще в середині 80-х років минулого століття, відразу після відміни військового стану. Саме тоді поляки почали засновувати перші приватні туристичні бюро. Турбізнесменами-піонерами в основному були колишні працівники державної структури на кшталт «Інтуристу», котрі володіли мовами та мали вже певні контакти за кордоном.

Формуванням попиту на екстремальні розваги є, по-перше, бажання туристів, по-друге, це елемент новизни, по-третє, екстремальні види спорту максимальна сприяють зняттю стресу і викиду надлишку енергії, яка найбільш характерна для людей середнього віку.

Відомо, що багато сучасних туристів люблять подорожі з елементами екстріму. Це можна пояснити багатьма причинами: одні віддають данину моді, шукають нові шляхи самовираження, інші, і таких більшість, - прагнуть позбутись щоденних навантажень й одержати свою дозу адреналіну. Екстрімом для людини може бути будь-який вид діяльності, не звичний для неї, відмінний від звичайного способу життя, такий що викликає сплеск емоцій, своєрідний позитивний стрес (для певних категорій людей екстремальними є навіть поїздки верхи на конях або польоти на аеропланах чи малих літаках). Активний відпочинок - один із найліпших способів зняття напруги.

Нині в Польщі діє майже три тисячі турбюро (не враховуючи агентств, котрі займаються виключно продажем путівок). Правда, лише близько трьохсот із них мають штат більший, ніж десять працівників.

Організацією екстремальних турів можуть займатися приватні підприємці, невеликі компанії, спортивні федерації. А їхніми агентами, що працюють безпосередньо із клієнтурою, можуть стати готелі, турфірми приватні підприємці. Саме так організований цей бізнес у світі. В Україні туроператорам важко залучати закордонних туристів через недоліки в роботі готелів, ресторанів і організації системи розваг, а це і є головною проблемою.

Багато екстремальних розваг - це також захопливе видовище, за яким спостерігає той, хто сам не зважується на екстрим.

Кількість туристів, які цікавляться екстремальними розвагами, точно оцінити неможливо. Але з публікацій, присвячених даній тематиці, відомо що у Європі близько 30% відпочиваючих хоча б один раз у тиждень виїжджають на джип-сафарі, рафтинг, екскурсію на яхті тощо. З економічним розвитком суспільства збільшується кількість видів відпочинку (в тому числі й екстремального), а також число бажаючих урізноманітнити дозвілля незвичайними враженнями [9, с. 315-316].

Для порівняння екстремального туризму в Україні і Польщі, розглянемо основні види туристичних послуг, що надаються в Польщі в сфері екстремального туризму. Головним експонатом екстремального туризму в Польщі є шведський галеон „Солен”, який затонув тут під час битви під Олівою у 1627 році. Відвідувачами цього екстремального кладовища під водою стануть шанувальники нетрадиційних видів відпочинку та любителі морської старовини, адже ці рештки кораблів не можна витягувати на водну поверхню через небезпеку повного розпаду деревини.

Копальня „Величка” стала своєрідним синонімом Польщі, тому її відвідує багато туристів, щороку понад 1 млн. чоловік. За статистикою, яку веде керівництво шахти, найбільше екскурсантів приїжджає з Англії, Німеччини, Італії, США, Кореї та Росії. Були тут також мандрівники з Маврикія, Чилі, Тайваню, Домініканської республіки і Парагваю. До послуг іноземних туристів у штаті екскурсоводів є гіді, які вміють розповісти історію Велички на 10 іноземних мовах. Найчастіше тут лунають англійська, німецька, російська, французька, італійська та іспанська мови.

Водний туризм в Україні завойовує все більшу популярність, з кожним роком з'являються нові маршрути сплавів. Але, незважаючи на цю

тенденцію, ще є більші можливості для росту. Існуючий природний потенціал використовується далеко не на повну потужність - максимум на 10%.

Водний туризм потребує набагато менших інвестицій, ніж інші екстремальні види. Вартість катамарана \$600-1000, тримісної байдарки - \$300-400. Сплави, відповідно, також доступні більшому колу туристів, вартість триденного сплаву, включаючи прокат плавзасобів і туристичного спорядження, харчування, екскурсійне й інструкторське обслуговування, в Україні коливається від \$30 до 50.

Розглядаючи екстремальний туризм у масштабі України, слід згадаймо і деякі регіональні аспекти. На нашу думку, перспективними районами для розвитку екстрім-туризму є Українські Карпати і Передкарпаття. Місцями розвитку сафарі (фотополювання) в регіоні можуть бути: національний природний парк Вижницький, національний природний парк Гуцульщина а також Карпатський біосферний заповідник. Повітроплавання перспективно розвивати в районі каньйоноподібної долини середньої течії р. Дністер з чудовими краєвидами історичних місць Хотинської та Каменець-Подільської фортець. На території України є достатньо сприятливі умови і ресурси для розвитку екстремального відпочинку. Але низький рівень розвитку туристичної інфраструктури і соціальних стандартів населення призвів до того, що екстремальний туризм у нас у своєму розвитку відстає від загальносвітових тенденцій. За оцінками багатьох вітчизняних спеціалістів, існує великий потенціал екстремального туризму, який можна буде розкрити з загальним соціально-економічним розвитком держави.

На сьогодні важко визначити загальну кількість екстремальних видів туризму. Це зумовлено широким підходом до впровадження екстремальних розваг в різних сферах людської діяльності. В Україні перспективним вважається розвиток таких видів екстремального туризму, як польоти на повітряних кулях, парашутизм, спелеологія, різні види сафарі та рафтинг [20, с. 7].

Отже, враховуючи схожість проблем, які вимагають свого вирішення стосовно реформування екстремального сектора виробництва, необхідністю кардинальних змін у державній політиці щодо розвитку туризму з подібними проблемними питаннями в інших постсоціалістичних країнах, та накопичений позитивний досвід по їх вирішенню у Польщі, доцільно формувати законодавство України у сфері туризму з максимальним врахуванням їх досвіду. Це, передусім, стосується дотримання головних принципів елементів на яких базується законодавча база регулювання туризму в Польщі:

1. Чітке визначення (дефініція) в законодавстві України понять: «туризму», «екстремальний туризм».

2. Відмежування діяльності у сфері екстремального туризму від підприємницької діяльності взагалі. При тому бути свідомим того, що екстремальний туризм є, й у подальшому залишатиметься органічною частиною туристичного бізнесу в Україні.

3. Процес законодавчого регулювання та інші форми унормування діяльності у сфері екстремального туризму повинні відбуватись за безпосередньої участі громадських об'єднань. Право на визначення окремих норм і стандартів діяльності та контроль за їх дотриманням потрібно делегувати таким громадським об'єднанням.

Тільки шляхом застосування в українському законодавстві наведених вище методів та засобів, а також дотримання принципових положень правового регулювання, які витримали іспит на практиці, можливо створити стійку правову основу для повноцінного розгортання цієї форми туристичної діяльності в нашій державі.